

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРАВОСУДДЯ

В И С Н О В О К

**щодо проекту Закону про заходи захисту національних інтересів,
Національної безпеки України та покарання осіб,
винних у грубому порушенні прав людини
(реєстр. № 7439 від 22 грудня 2017 року)**

Комітет з питань правової політики та правосуддя на засіданні 4 квітня 2018 року (протокол № 68) розглянув на відповідність Конституції України проект Закону про заходи захисту національних інтересів, Національної безпеки України та покарання осіб, винних у грубому порушенні прав людини (реєстр. № 7439 від 22 грудня 2017 року), поданий народними депутатами України Сотник О.С. та іншими (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою метою Законопроекту є захист національних інтересів та національної безпеки України шляхом “закриття” її території від російських громадян, винних у грубому порушенні прав людини, а також вжиття заходів щодо притягнення таких осіб до відповідальності.

Для досягнення мети Законопроектом пропонується запровадити санкції стосовно російських громадян, щодо яких наявні підозри про їх участь у фальсифікації кримінальних справ, тортурах та інших злочинах проти прав людини. Як зазначають автори Законопроекту, необхідність запровадження в Україні санкцій стосовно російських громадян, винних у порушенні прав людини, є не лише питанням дотримання та забезпечення європейських цінностей і міжнародних стандартів. Такий крок безпосередньо пов’язаний із захистом національних інтересів та національної безпеки України.

Вирішуючи питання про відповідність Законопроекту положенням Конституції України, Комітет виходить з такого.

За Конституцією України (статті 1, 3) України є правовою державою, людина, її життя і здоров’я, честь і гідність визнаються найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають

зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 12 квітня 2012 року № 9-рп/2012 конституційні права і свободи є фундаментальною основою існування та розвитку Українського народу, а тому держава зобов'язана створювати ефективні організаційно-правові механізми для їх реалізації. Відсутність таких механізмів нівелює сутність конституційних прав і свобод, оскільки призводить до того, що вони стають декларативними, а це є неприпустимим у правовій державі (абзац четвертий підпункту 2.1 пункту 2 мотивувальної частини).

Відповідно до статті 27 Основного Закону кожна людина має невід'ємне право на життя, ніхто не може бути свавільно позбавлений життя, а обов'язок держави – захищати життя людини.

За Конституцією України (частини перша, друга статті 28) кожен має право на повагу до його гідності; ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

Вказані конституційні норми відтворюють відповідні положення міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, що, згідно з частиною першою статті 9 Конституції України є частиною національного законодавства України.

Відповідно до Загальної декларації прав людини ООН (статті 3, 5, частина друга статті 25) кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність; ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання; материнство і дитинство дають право на особливе піклування і допомогу.

Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) передбачено, що нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню (стаття 3).

Права людини забезпечуються позитивними зобов'язаннями держави, які передбачають активні дії держави, спрямовані на їх утвердження, захист та сприяння реалізації.

Загальною юридичною підставою позитивних зобов'язань держави в межах європейської системи правозахисту виступає стаття 1 Конвенції «Зобов'язання поважати права людини», в якій вказується, що держави гарантують кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, права і свободи, передбачені Конвенцією.

Позитивні зобов'язання держави у сфері прав людини це обов'язки держави, які вимагають від національних органів влади застосувати необхідні засоби для гарантування прав людини. Зокрема, ці засоби

можуть бути юридичними, якщо на державу покладається обов'язок накладати санкції на осіб, які порушують Конвенцію.

Отже, дієвим механізмом протидії діяльності осіб, які створюють реальні та/або потенційні загрози національним інтересам, національній безпеці, суверенітету і територіальній цілісності України, сприяють терористичній діяльності, може бути запровадження проти цих осіб широкого переліку спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів.

Констатуючи, що пріоритетами національних інтересів України є, зокрема, гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами світу в інтересах України; усвідомлюючи потребу невідкладного та ефективного реагування на наявні і потенційні загрози національним інтересам і національній безпеці України, включаючи завдання шкоди життю та здоров'ю населення, повноцінного здійснення громадянами України належних їм прав і свобод, Верховною Радою України 14 серпня 2014 року було прийнято Закон України «Про санкції» (№ 1644-VII).

Відповідно до статті 3 вказаного Закону підставами для застосування санкцій є, зокрема, дії суб'єктів, які створюють реальні та/або потенційні загрози національним інтересам, національній безпеці, суверенітету і територіальній цілісності України, сприяють терористичній діяльності.

В Основному Законі України зазначається, що державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову, органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України (стаття 6), в Україні визнається і діє принцип верховенства права, закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (частини перша, друга статті 8).

Конституційним Судом України у Рішенні від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004 встановлено, що верховенство права - це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність (абзац другий підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини).

Відповідно до правової позиції Конституційного Суду України, визначеною у Рішенні від 24 грудня 2004 року № 22-рп/2004, забезпечення прав і свобод потребує, зокрема, законодавчого закріплення механізмів (процедур), які створюють реальні можливості для здійснення кожним громадянином прав і свобод (абзац четвертий підпункту 3.2 пункту 3 мотивувальної частини).

Водночас, у Рішенні від 21 червня 2011 року № 7-рп/2011 Конституційний Суд України зауважив, що, реалізація принципу правової держави зумовлює необхідність закріплення на законодавчому рівні механізмів стримувань і противаг, забезпечення взаємодії і єдності

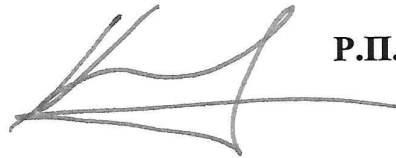
державної влади в Україні при дотриманні конституційних засад, визначених частиною другою статті 19 Конституції України, згідно з якою органи державної влади зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (абзац другий пункту 3 мотивувальної частини).

Як зазначено у статті 2 Закону України «Про санкції», правову основу застосування санкцій становлять, зокрема закони України.

Прийняття законів Основний Закон України відносить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85).

Враховуючи викладене, Комітет дійшов висновку, що проект Закону про заходи захисту національних інтересів, Національної безпеки України та покарання осіб, винних у грубому порушенні прав людини (реєстр. № 7439 від 22 грудня 2017 року), поданий народними депутатами України Сотник О.С. та іншими, не суперечить положенням Конституції України.

Голова Комітету

Р.П. КНЯЗЕВИЧ